

Avtryck som synliggör

Marcus Samuelsson

Avdelningen för utbildningsvetenskap och språk, Högskolan Väst, Trollhättan

Ensamarbetets dagar är till ända, för elevers och lärares skull. Fast vi är inte riktigt där än. I väntan på detta finns det anledning att uppmärksamma om och hur pedagogiskt förhållningssätt skiljer sig åt i ett kollegium.

Bild: Lena Örnestrand

En central del av lärares komplexa arbete (Cochran-Smith, 2015) handlar om att bidra till kunskapsmässig, social och moralisk utveckling och lärande hos elever. Det sker bland annat genom att alla lärare; uppmärksammar, skapar tillit och vid behov ingriper för att erbjuda eleverna upplevelser av trygghet och säkerhet (Mitchell, Kensler & Tschannen-Moran, 2018).

Att detta är oerhört viktigt för lärande och utveckling har tidigare beskrivits av Hattie (2008) som påvisade att det finns vissa lärare som gör vissa saker med en viss attityd eller övertygelse och att det är såna lärare som gör skillnad.

Biesta (2017) har beskrivit det som att lärares uppdrag handlar om att möjliggöra för eleven att bli ett fritt självständigt subjekt som kan möta omvärlden på ett vuxet sätt. Vad sådan undervisning och sådana lärare möjliggör kan rimligtvis beskrivas som god(a) eller skicklig(a).

Skicklighet eller godhet handlar bland annat om avtrycken lärare lämnar efter sig. Att de gör något som får betydelse för eleverna förutom allt de lärt sig, långt efter att undervisningen är avslutad. Vad det kan vara har tidigare beskrivits i Venue av Samuelsson, Samuelsson och Kåreklint (2013) i en artikel om tio före detta elever som mindes sina skickliga lärare för deras personliga egenskaper och karaktären på deras undervisning.

Personliga egenskaper

Entusiasm

Förebild

Helhetsintryck

Respekt

Tillit

rygghet

Undervisningens karaktär

Fängslande

Lustfylld

Relevant

Tillvägagångssätt

Vidgade vyer

Samuelsson (2017) har beskrivit hur den slags lärare tar vara på och använder de första tio minuterna i mötet med sina elever för att lägga grunden för gemenskapen som undervisningen utgör.

Såna lärare erbjuder en äkta omtanke om sina elever, har dem under varsam uppsikt, lämnar dem inte vind för våg utan tydliga instruktioner, uppmärksammar vad eleverna gör och förstärker önskvärda beteenden på ett genomtänkt sätt (Emmer, Evertson & Andersson, 1980; Freiberg, 1996).

De agerar som rollmodeller och visar från första stund att de vill medverka till att eleverna utvecklas och lär sig. Dessa lärares arbete har både bredd och djup, vilket till exempel Samuelsson (2012) visade i sin Venueartikel om den skickliga matematikläraren.

Vi behöver fler sådana exempel. Såna exemplen blir ett slags motvikter till andra berättelser som oftare fokuserar på enskilda lärares tillkortakommanden. Vi behöver också fler exempel som visar på hur enskilda lärare och deras kollegor förhåller sig till sina elever utifrån en överenskommelse om läraruppdragets innebörd (Colnerud & Granström, 2015).

Följande exempel, som beskriver hur lärare kan ha olika förhållningssätt, fick jag i ett möte med en skicklig och omsorgsfull lärare, vars undervisning jag uppmärksammades på av andra lärare och elever.

Skolavslutning

I samband med skolavslutning fick en lärare på högstadiet en lätt skrynklig lapp av en elev som läraren varit klassföreståndare för i tre år. På lappen hade eleven skrivit

Den osynliga mannen (Text & musik: J. Berg)

Fyll mig med luft igen
Gör mig synlig
Du får gärna avsky mig
om det gör mig tydlig igen

Om du vill visa dig igen
Om du vill komma hit igen
Om du vill röra mig igen
Så måste jag vara i färg

Fyll mig med vatten min vän
men håll mig flytande
Jag låter dig avsky mig
Det gör mig tydlig igen

Om du vill visa dig igen
Om du vill komma hit igen
Om du vill röra mig igen
Så måste jag vara i färg

Så har jag känt mig i
tre år. Du har lyssnat och hjälpt mig, du har gjort mig synlig!
Det är med din hjälp jag har
stått ut den sista tiden.
TACK, tack för att du inte
bara är en bra kanon bra lärare

utan också för att du
har varit min vän /Anne

Sista intryck varar

Läraren berättade, i samband med att jag fick se lappen, att eleven dröjt sig kvar i klassrummet tills alla andra elever gått. Hon kom fram till läraren och lämnade över lappen utan att säga något. Hon stod kvar och såg tårarna trilla längs med lärarens kinder när hen läste lappen, utan att säga något. Läraren tittade upp och kramade om Anne hårt utan att säga något. Efter en lång stunds närhet sa läraren något följt av ett svar från Anne. Sen skiljdes de för sommaren. Läraren dröjde kvar och tänkte på det som precis hänt, samlade sedan ihop sig och sina saker och gick till sina kollegor.

När läraren kom in i personalrummet möttes hen av sina kollegors prat och blickar. En av dem frågade vad läraren varit och sa att nu hade hen missat tårtan, som tagit slut. Läraren satte ifrån sig sina saker, hämtade en kopp kaffe och tog plats bland kollegorna och började sedan berätta vad som hänt i klassrummet där eleven dröjt sig kvar. Plötsligt avbröts hennes berättelse av en kollega som frågade - vilken Anne?

Implikationer

Att eleven och lappen satte avtryck råder det inga tvivel om, det framgick klart och tydligt när jag träffade läraren som fått lappen. Att läraren i sin tur, under tiden den undervisat gjort avtryck på eleven, råder det heller inga tvivel om, vilket lappen också vittnar om. Bortom det föreställer jag mig att berättelser som denna aktualiserar ett behov av att (vi) lärare tar oss tid att diskutera pedagogiskt förhållningssätt med varandra som ett sätt att öka medvetenheten om och lyhörddheten för, inte bara den enskilda lärarens skull utan också kollegiets roll i att synliggöra alla elever. Som ett bidrag till ett sådant samtal erbjuder jag två frågor snarare än ett svar;

- Om och på vilket sätt kan miljöer där lärare inte känner igen alla elever beskrivas vara såna som gynnar elevens utveckling och lärande?
- Om och på vilket sätt kan enskilda lärares goda och skickliga arbete kompensera kollegiala tillkortakommanden?